

CONTEMPORARY ISSUES OF DIGITAL ECONOMY AND SOCIETY

Monograph 36

Katowice 2020

Contemporary Issues of Digital Economy and Society

**Edited by Tetyana Nestorenko
and Paweł Mikos**

Series of monographs Faculty
of Architecture, Civil Engineering
and Applied Arts
Katowice School of Technology
Monograph 36

Publishing House of Katowice School of Technology, 2020

TABLE OF CONTENTS:

Preface	5
Part 1. Social and Humanitarian Aspects of Digital Society Becoming	6
1.1. Functional aspect of compound term-nouns in English texts on electrical engineering	6
1.2. Socio-humanitarian dimensions of the quality of urban public transport services in the context of the emerging digital economy and information society	14
1.3. Global informatization of higher technical education as a component of humanization of professional culture	22
1.4. Features of studying Ukrainian language as foreign by Indian students of the English form study	30
1.5. Some aspects of studying power fitness by students of specialty "Physical culture and sports"	39
1.6. Development of communication management in tourism	46
1.7. Use of Internet technologies in the marketing activities of the tourism enterprises	54
1.8. Specifics of representing character's voice in the English modernist text	61
1.9. Revitalizing ancient pathos in English Internet media discourse (based on materials of BBC news texts)	67
1.10. Investigation of the strength of steel reinforcement of operated structures by the method of "thread cut"	74
1.11. Digital branding as the basic construction of creating the humanity of the brand	85
1.12. Features of formation of information society in Ukraine in the conditions of hybrid peace and war	99
1.13. Development of informative assistance that features of establishing the primary medium of now having a purchase of visit	109
1.14. Influence of information-communication technologies development on humanitarian education	117
Part 2. Psychological and Educational Aspects of the Digital Society Development	126
2.1. Higher education in an information society environment	126
2.2. Priority changes in the education sphere in the conditions of digital transformation	132
2.3. Psychological mechanisms of emotional stress correction	140
2.4. Personal development of the law students in the information society	147
2.5. The problem of bullying in the modern information society	153
2.6. Modern trends in distance learning in higher education institutions	160
2.7. Social, administrative and educational dimensions of the "human – subject of economic life" phenomenon under conditions of information society transition to a new level of development	170
2.8. Mental deprivation in quarantine and insulation conditions in connection with COVID-19	177
2.9. Pedagogical modeling of junior schoolchildren's cognitive motivation formation	184
2.10. The essence of "culture" and "pedagogical culture" in the context of modern training of future teachers	198

1.14. INFLUENCE OF INFORMATION-COMMUNICATION TECHNOLOGIES DEVELOPMENT ON HUMANITARIAN EDUCATION

1.14. ВПЛИВ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ГУМАНІТАРНУ ОСВІТУ

Прогрес інформаційно-комунікаційних технологій впливає на еволюцію суспільства завдяки змінам природи та властивостей інформації. У результаті цього концепція інформаційного суспільства перетворюється на концепцію суспільства знань. Для неї характерні, крім технологічного, такі виміри, як соціальний і політичний. Її суттєвими компонентами стали новітні міждисциплінарні знання, що створюють наукові й соціальні інститути; підготовка високоякісного людського капіталу, яку здійснює освіта; додаткові багатства економіки знань і формування на цій основі інтегрального вектора розвитку суспільства, зорієнтованого на підвищення якості й безпеки життя всіх його членів.

Сучасна інформатизація суспільства ґрунтується на таких засадах: практичних (інформатизація можлива лише за умови, якщо відправною точкою для практиків стане вихід на загальнонауковий, загальнофілософський, загальнометодологічний рівень розгляду), у результаті подібний підхід починає реалізовуватися в загальнолюдському масштабі й вписується в парадигму нового мислення; теоретичних – за відправну точку необхідно взяти змістовний ланцюг понять: «комп'ютеризація – інформатизація – інтелектуалізація». У такій інтерпретації інформатизація виступає як сполучна ланка – формально між суспільствознавством і технознавством, між наукою і виробництвом, змістовно – між власне природою й розумом людини²²⁷.

Основні ознаки інформаційного суспільства полягають у такому: формування єдиного світового інформаційного простору та поглиблення процесів інформаційної й економічної інтеграції країн і народів; становлення й у подальшому домінування в економіці країн, що найбільше просунулися до інформаційного суспільства, нових технологічних укладів, які базуються на масовому використанні технологічних інновацій, мережових інформаційних технологій, перспективних засобів обчислювальної техніки й телекомунікацій; домінування в соціальній структурі «класу інтелектуалів»; фактичне задоволення потреб суспільства в інформаційних продуктах та послугах; підвищення рівня освіти завдяки розширенню можливостей систем інформаційного обміну на міжнародному, національному й регіональному рівнях і, відповідно, зростання ролі кваліфікації, професіоналізму та творчих здібностей як найважливіших характеристик послуг праці; створення ефективної системи забезпечення прав громадян і соціальних інститутів на вільне одержання, поширення та використання інформації як найважливішої умови демократичного розвитку²²⁸.

У наш час будь-який вид інформації може бути представлений в електронному вигляді. Завдяки інформаційним технологіям значно полегшуються її зберігання, обробка, прийом і передача, що призводить до поширення телекомунікаційних засобів.

Інформаційні технології – це сукупність цілеспрямованих дій з обробки інформації на комп'ютерах. Інформаційні технології у сфері навчання є найважливішою із складових процесу з використання інформаційних ресурсів у закладах освіти. Упровадження персональних комп'ютерів і телекомунікаційних засобів визначило новий етап розвитку інформаційних технологій в освіті²²⁹.

²²⁷ Токаренко Н. М. Становлення інформаційного суспільства: проблеми, суперечності та перспективи. Зб. наук. пр. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. С. 66-74. URL: <https://library.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/04/12-6.pdf#page=66>.

²²⁸ Даніліян В. О. Інформаційне суспільство та перспективи його розвитку в Україні (соціально-філософський аналіз): монографія. Харків: Право, 2008. С. 20-21.

²²⁹ Хафизова К. Н., Смоленцова Л. В. Особенности применения информационных технологий в сфере образования. Вестник «ТИСБИ». 2018. № 1. С. 89.

Інформаційні технології в освіті сьогодні є необхідною умовою переходу суспільства до інформаційної цивілізації. Сучасні технології та телекомунікації надають змогу змінити характер організації навчально-виховного процесу, цілком занурити студента в інформаційно-освітнє середовище, підвищити якість освіти, мотивувати сприйняття інформації й отримання знань. Нові інформаційні технології створюють середовище комп'ютерної та телекомунікаційної підтримки організації й управління в різних сферах діяльності, зокрема в освіті. Інтеграція інформаційних технологій в освітні програми здійснюється на всіх рівнях: школа, заклад вищої освіти й післядипломна освіта²³⁰.

Процес модернізації освіти відкриває нові можливості для її розвитку, зміни ролі учасників освітнього процесу. Освіта виступає в новій якості, коли здобувач знань не обмежений просторовими й часовими рамками для отримання інформації, а інтернет-технології надають змогу широко використовувати освітні ресурси, сприяють інтелектуальному розвитку особистості, відкривають у людині здатність до широкої комунікації й творчості.

Головною відмінною рисою інформаційної технології навчання є використання комп'ютера як комплексного засобу навчання, що справляє розвивальний вплив на його форми та методи. Більшість країн залучають у систему освіти нові інформаційні технології й технічні засоби інформатики. Острови інформатизації повинні мати між собою різні форми інформаційних (телекомунікаційних) зв'язків. Тому з них і починає розгортатися процес глобальної інформатизації. У таких умовах підготовка сучасного гуманітарія вимагає формування інформаційної компетенції, підготовленого викладача, що вільно орієнтується в сучасних програмних засобах навчання в умовах інформатизації. Інформаційні технології в освіті сприяють розвитку базової інформаційної та комунікаційної компетентності майбутніх фахівців, сприяють їх включенню в єдине освітнє інформаційне середовище, допомагають зорієнтуватися на глобальному ринку інформаційних освітніх ресурсів²³¹.

Інформатизація передбачає масове впровадження методів і засобів збору, обробки, передачі й збереження інформації на базі засобів мікропроцесорної та обчислювальної техніки. Інформатизація є інтелектуально-гуманістичною перебудовою життєдіяльності людей з метою створення нового суспільного устрою, а інформація стає найважливішим чинником соціального прогресу. *Інформатизація*, таким чином, – соціотехнічний та соціокультурний процес зміни життєдіяльності всього суспільства, його підсистем і структур через різке підвищення ефективності продукування, збереження й поширення всіх видів інформації та знань. Варто зауважити, що інформатизація суспільства є однією із закономірностей сучасного соціального прогресу, причому цей термін не є тотожним комп'ютеризації. При комп'ютеризації суспільства основна увага зосереджена на розвитку та впровадженні технічної бази комп'ютерів, що забезпечують оперативне одержання результатів переробки й накопичення інформації. Під час інформатизації суспільства реалізують насамперед комплекс заходів, спрямованих на забезпечення повного використання своєчасного знання в усіх видах людської діяльності²³².

Звернення до інформаційних технологій на заняттях сприяє підвищенню інтересу до навчального предмета загалом і до теми, що вивчається, зокрема, а також надає змогу викладачеві збільшити обсяг матеріалу, запропонованого на занятті, без шкоди для сприйняття нових знань. Це особливо актуально в світлі скорочення годин, відведених на вивчення дисциплін. Динамічні елементи на слайдах підвищують наочність, сприяють кращому розумінню й запам'ятовуванню навчального матеріалу.

²³⁰ Аксюхин А. А., Вицен А. А., Мекшенева Ж. В. Информационные технологии в образовании и науке. Современные наукоемкие технологии. 2009. № 11. С. 50-52.

²³¹ Kivernik N. U. The role of the information-training environment in pedagogical assistance to culture formation of professional dialogue. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/forming-information-competency-of-future-teachers-in-the-frame-of-professional-pedagogical-activities>.

²³² Данілі'ян В. О. Інформаційне суспільство та перспективи його розвитку в Україні (соціально-філософський аналіз): монографія. Харків: Право, 2008. С. 19.

Оскільки використання інформаційних технологій надає змогу поширити інтерактивне навчання за допомогою мережі мультимедійних класів, зростання можливостей сучасних комп'ютерних програм назавжди змінить той шлях, яким люди отримують інформацію. Енциклопедії, альманахи, інтерактивні ігри, освітні програми, кінофільми роблять мультимедіа, мабуть, найбільш захопливою й творчою сферою комп'ютерного світу. Викладач може передбачити наочні демонстрації нового матеріалу, роздавання текстових і графічних матеріалів. Тому не можна залишити без уваги цю галузь знання, яка стрімко розвивається й стає все більш цікавою та необхідною для вивчення²³³.

Проведення занять з використанням комп'ютера сприяє розвитку особистісних якостей майбутнього фахівця, а також створює умови, що сприяють мобільності самого процесу навчання, його диференційованості й індивідуальності. Інформаційне середовище стає поліваріантним щодо можливостей трансферу знань. Саме так відбувається вплив інформаційних технологій на особистісний розвиток здобувача освіти. Мультимедійні технології забезпечують підвищення якості освіти. Ілюстративність та образність навчальної інформації, інтерактивність спілкування інтенсифікують педагогічний процес, сприяють зацікавленості студентів в освоєнні навчального матеріалу. Це робить навчання більш ефективним у плані глибини розуміння предмета дисципліни, яка вивчається. У процесі підготовки фахівців вищої освіти важливими є досягнення практичних знань щодо інформаційних систем та технологій, їх ефективне використання в професійній діяльності. Поширення персональних комп'ютерів, засобів комунікації, баз даних, інтелектуальних технологій і систем забезпечує можливість виконання прогностичних, аналітичних та інших функцій, прийняття ефективних управлінських рішень, якісної організації процесу виконання службових обов'язків²³⁴.

Освоєння інформаційно орієнтованих навчальних програм повинно сприяти формуванню здатності долати труднощі, пов'язані з активною динамікою змін у сфері комп'ютерних технологій, навіть отримувати від цього певні дивіденди. З одного боку, це вимагає постійного оновлення навчальної програми та устаткування, з іншого – це зумовлює перманентну трансформацію стратегії викладання, зміщення фокусу з навчальних технологій, які швидко стають застарілими, на моделі навчання, що активізують самотійну роботу студентів. Для того, щоб навчити студентів пристосовуватись до такої турбулентності, необхідно прищепити їм ставлення до навчання, орієнтоване на самовдосконалення впродовж усього періоду їх майбутньої професійної діяльності²³⁵.

Сучасне покоління студентів, що живе в суспільстві інтенсивного розвитку інформаційних технологій, уже не сприймає класичних лекцій, традиційно організованих видів самотійної роботи. Воно розраховує на новий рівень навчання – з використанням новітніх інформаційних технологій.

Інтеграція інформаційних технологій з освітнім процесом сприяла появі нових форм освітньої діяльності, у тому числі *дистанційної освіти* як комплексу отримання нових знань, підвищення кваліфікації за допомогою спеціалізованого інформаційного середовища автономного від освітнього закладу.

Вона стала можливою в наші дні завдяки мережі Інтернет, що визначають як гіпертехнологію, яка включає в себе всі інші. На зміну заочній освіті сміливо й упевнено йде дистанційна²³⁶. Сучасні комп'ютерні телекомунікації здатні забезпечити передачу знань і

²³³ Аксютин А. А., Вицен А. А., Мекшенева Ж. В. Информационные технологии в образовании и науке. Современные наукоемкие технологии. 2009. № 11. С. 50-52.

²³⁴ Хафизова К. Н., Смоленцова Л. В. Особенности применения информационных технологий в сфере образования. Вестник «ТИСБИ». 2018. № 1. С. 90.

²³⁵ Таренко Л. Б. Требования к подготовке современного специалиста в области информационных технологий. Вестник «ТИСБИ». 2017. № 2. С. 41.

²³⁶ Кузнецова З. М., Залакаев Ф. Н., Глазистов А. В. Информатика и информационные технологии в высшем педагогическом образовании. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/informatika-i-informatsionnye-tehnologii-v-vysshem-pedagogicheskom-obrazovanii/viewer>.

доступ до різноманітної навчальної інформації ефективніше, ніж традиційні заочні засоби навчання.

Навчальний процес дистанційної освіти включає в себе таке: самостійне вивчення теоретичних і практичних матеріалів; постійний контакт з викладачем; комунікативні заняття, на яких з використанням інтерактивних методів (мозкових штурмів, ділових ігор, аналізу конкретних ситуацій тощо) забезпечують поглиблене вивчення тем; систему оцінювання знань на основі оригінального банку тестових завдань, придатну як для самопідготовки, так і для проведення сертифікаційних випробувань. Поєднання переваг інформаційних та ігрових технологій сприяє різкому підвищенню якості освітніх послуг. Але інтернет-освіта має слабкий виховний ефект, що виявляється у відсутності єдності навчально-виховної роботи, тому не може бути рекомендованою для вирішення виховних завдань під час підготовки фахівців. Однак, удосконалення інтернет-навчання можливо, наприклад, за допомогою колективних форм пізнавальної діяльності (імітаційні та ділові ігри). Поєднавши переваги інформаційних та ігрових технологій, можна суттєво підвищити ефективність інтернет-освіти²³⁷.

Науковці активно досліджують можливість використання особистісно орієнтованого підходу під час організації дистанційного навчання. Основними принципами такого навчання є індивідуалізація й диференціація навчання. Сучасні системи дистанційного навчання повинні передбачати підтримку особистісно орієнтованого підходу до процесу навчання. А для цього потрібно володіти тими методами й технологіями, які реалізують цілі особистісно орієнтованого підходу²³⁸.

Тож специфікою дистанційного навчання є індивідуальний підхід до кожного студента, що більше виражений, ніж при денному та заочному навчанні, де присутнє особистісне спілкування з викладачем; потребує навчального матеріалу, який доступно пов'язує знання різних курсів і знання самого студента. Курси не повинні обмежуватися «голим» викладом матеріалу. З огляду на цей факт, структура навчально-методичних комплексів повинна передбачати простий для розуміння алгоритм вивчення, що надаватиме змогу реалізовувати різні методи й підходи до опанування курсу. Студент не може бути пасивним читачем, він має бути активно залученим у навчальний процес. Викладач, з одного боку, і студент – з іншого, повинні знайти точку відліку, яка забезпечить найбільш ефективне використання вже наявних знань і одержаних у процесі дистанційного спілкування²³⁹. Застосування інформаційних технологій і дистанційної освіти в сучасній педагогічній практиці базується на активному використанні нових прийомів і технологій викладання, які змінюють стратегію навчання та вимагають постійного підвищення кваліфікації самих викладачів.

Розробники дистанційної освіти називають такі її сильні сторони:

- гнучкість (студент може сам спланувати місце, час і тривалість занять);
- модульність (матеріал представлений модулями, студент сам вибирає, що йому краще);
- доступність (географічні й часові рамки не мають значення для студента);
- рентабельність (зменшуються витрати на утримання навчальних закладів, на друк навчальних і методичних матеріалів);
- мобільність (ефективна реалізація зворотного зв'язку між викладачем і студентом);
- охоплення (паралельне й одночасне звернення до різних джерел інформації (банків даних, експертних баз, електронних бібліотек, баз знань тощо) великої кількості студентів).

²³⁷ Kivernik N. U. The role of the information-training environment in pedagogical assistance to culture formation of professional dialogue. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/forming-information-competency-of-future-teachers-in-the-frame-of-professional-pedagogical-activities>.

²³⁸ Романова Г. М., Артюшина М. В., Слатвінська О. А. Педагогічні технології у професійній підготовці кваліфікованих робітників: довідник. Київ: Ін-т професійно-технічної освіти НАПН України, 2015. С. 67-69.

²³⁹ Психолого-педагогічні засади проектування інноваційних технологій викладання у вищій школі: монографія / за заг. ред. В. П. Андрущенка, В. І. Лугового. Київ: Педагогічна думка, 2011. С. 99.

Усе зазначене конкретизує індивідуалізацію освітньої поведінки, у дистанційному навчанні найбільш яскраво виявляються риси особистісно орієнтованого способу навчання. Комп'ютер увібрав у себе всі види передачі інформації, він забезпечив викладача оперативним і об'єктивним зворотним зв'язком зі студентами. Також важливою відмінністю дистанційного навчання від заочного є здійснення індивідуалізації навчання (зошит і ручку замінює комп'ютер, пошту – інтернет-пошта, підручник – електронний підручник тощо), особистісно орієнтований підхід до навчання й виховання, перенесення акценту на самостійну діяльність на всіх етапах навчання: робота з електронним навчальним матеріалом з використанням локальної мережі та Інтернету²⁴⁰.

Упровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у науку й освіту ініціювало зростання прикладних досліджень у багатьох гуманітарних і соціальних галузях знань. У кінці минулого століття застосування комп'ютерів і інформаційних технологій було прерогативою фахівців і студентів природничо-наукових дисциплін. З розвитком самої обчислювальної техніки й програмного забезпечення інформаційні технології все впевненіше використовують у гуманітарних галузях знань. У сучасному суспільстві роботу фахівця будь-якого профілю неможливо уявити без застосування засобів обчислювальної техніки та інформаційних технологій.

Тож у ХХІ ст. невпинно зростає роль інформаційно-комунікаційних технологій у гуманітарній освіті. Історично так склалося, що точні дисципліни були завжди ближчими до інформаційних технологій, а гуманітарна освіта розвивалася окремо, незалежно від них. Зрушення відбулося з активним розвитком обчислювальної техніки й програмного забезпечення, тоді інформаційні технології стали знаходити своє застосування не лише в гуманітарних дослідженнях, а й у гуманітарній освіті.

Традиційно гуманітарна освіта вирішувала світоглядні завдання, забезпечувала можливість орієнтуватися в сучасній соціокультурній сфері. Сьогодні інформаційне суспільство пов'язано зі зміною завдань і орієнтирів гуманітарної підготовки. Гуманітарне пізнання в інформаційному суспільстві набуває міждисциплінарного характеру, в основі якого – метод застосування інформаційних технологій у гуманітарній освіті. Її розвиток в умовах інформаційного суспільства спрямований на інтеграцію з природничо-науковою освітою. Це злиття забезпечує точність технічної освіти та методичну сторону гуманітарної, що багато в чому визначає його результативність і об'єктивність. Процеси інформатизації та розвитку інформаційної техніки визначають перетворення й розвиток гуманітарної освіти. У структуру гуманітарної освіти впроваджують інформаційні технології, які приводять до появи нових галузей наукового знання, спеціалізацій гуманітарного спрямування. Підвищується ефективність гуманітарної освіти завдяки використанню математичного апарату й засобів інформаційних технологій. Сучасна людина повинна: володіти знаннями, вчитися (шукати, знаходити інформацію, вирішувати проблеми) використовувати різні джерела інформації, здобувати нові знання в галузі інформаційних технологій (щоб використовувати їх у навчанні та дослідженнях)²⁴¹.

Інформаційні технології трансформували методології досліджень низки гуманітарних наук, зблизивши їх з природничими. Гуманітарні науки й гуманітарна освіта є невід'ємною частиною всіх інших наук і освіти як такої. Їм притаманні ті самі проблеми, що й решті системи пізнання, а також деякі особливі проблеми, суто гуманітарні, такі як збереження й систематизація знань, наприклад, з метою загальнодоступності культурної спадщини людства, представленої древніми рукописами, книгами, різними відео- і аудіодокументами, як у вигляді артефактів, так і в цифровому.

Отже, гуманітарні галузі знань мають свою специфіку, з урахуванням якої потрібно визначити найбільш ефективні шляхи використання інформаційних технологій для

²⁴⁰ Деденёва А. С., Аксехин А. А. Информационные технологии в гуманитарном высшем профессиональном образовании. Педагогическая информатика. 2006. № 5. С. 8-16.

²⁴¹ Деденёва А. С., Аксехин А. А. Информационные технологии в гуманитарном высшем профессиональном образовании. Педагогическая информатика. 2006. № 5. С. 8.

гуманітарних наукових досліджень і гуманітарної освіти. Темпи впровадження інформаційних технологій у науку, освіту, культуру та й у саме повсякденне життя зростають щодня. Інформаційні технології, пов'язані із застосуванням комп'ютерів у наукових дослідженнях і в освіті, стають надбанням гуманітаріїв не меншою мірою, ніж представників природничих та технічних наук. Через синтез гуманітарного та природничо-наукового знання у новому інформаційному середовищі всі знання потрібно розглядати як єдину динамічну систему²⁴². Важливою тенденцією впливу інформаційних технологій на гуманітарну сферу є вимога комп'ютерної грамотності й уміння гуманітаріїв користуватись розробками комп'ютерних технологій – як студентів, так і викладачів. Викладання гуманітарних дисциплін сьогодні неможливо собі уявити без інформаційних технологій.

В основі застосування інформаційних технологій у гуманітарних галузях насамперед метод міждисциплінарного аналізу. Такий характер дослідження передбачає загальний підхід до цілого комплексу гуманітарних наук, наприклад: соціології, етики, культурології, економіки, політології, психології, іноземних мов. Під загальним підходом мають на увазі процес інтеграції, який не просто об'єднує інструментарії та підходи окремих наук, а й виробляє загальні підстави для природничих і гуманітарних досліджень. Очевидно, що міждисциплінарний метод більш ефективний, якщо існує загальний об'єкт, присутній у різних науках. І цим об'єктом є інформаційні технології, що мають на меті збір, обробку, пошук і зберігання даних, а також безпосередньо сама інформація. Цікаво зауважити, що культурний аспект технологій мережі становить інтерес для фахівців, що вивчають людину. Соціологія Інтернету аналізує інформаційне середовище суспільства й вивчає особливості взаємодії людей під час обміну інформацією та даними. Негативним моментом тут виступають тривожні тенденції, тобто ризики, пов'язані з виходом вузькопрофесійних знань на перший план, орієнтацією на розваги, деформацією дозвілля, скороченням живого спілкування й формалізацією людського мислення, втратою креативності й творчих прагнень. Актуальною темою дослідження соціальної науки є так званий «цифровий розкол», суть якого полягає в соціальній нерівності внаслідок розшарування суспільства за рівнем залучення у світ інформаційних технологій²⁴³.

Сучасна соціальна теорія повинна пояснювати й аналізувати поняття та процеси, їх мотиви й причини, що відбуваються в суспільстві, пов'язані з: 1) соціальними відносинами в Інтернеті; 2) глобалізацією й приватизацією інформації; 3) комп'ютерною злочинністю, інформаційними війнами. Ми можемо зробити висновок, що сьогодні інформаційні технології не лише допомагають розвитку суміжних дисциплін і напрямів, упроваджуючи свої інструментарії та методи, а й самі є предметом вивчення в межах інформаційно-технологічної сфери науки. Процеси комп'ютеризації сучасної гуманітарної освіти потрібно сприймати як створення технічних засобів, що сприяють зовнішній ефективності освітнього процесу; а також як важелі тих соціокультурних змін, які визначають зміст, завдання й установки всієї гуманітарної освіти. А створення комп'ютерного (програмного) інструментарію має гуманітарний характер²⁴⁴.

Варто звернути увагу на той факт, що з розвитком інформаційних технологій зросла потреба у володінні іноземними мовами, особливо англійською. Необхідно створювати технології, здатні забезпечити проблемно-активне навчання. Інформаційне середовище, створене засобами нових інформаційних технологій, можна розглядати як складову середовища навчання. Особливу роль тут відіграє *іноземна мова*, яка містить у собі значний виховний потенціал, що полягає, зокрема, у готовності налагоджувати міжкультурні зв'язки, представляти свою країну в міжкультурних зв'язках. Відповідно, основне завдання

²⁴² Несговорова Г. П. Информационные технологии в гуманитарных исследованиях и гуманитарном образовании. URL: https://www.iis.nsk.su/files/articles/sbor_kas_21_nesgovorova_gum.pdf.

²⁴³ Хачатурова С. С. Информационные технологии в социально-гуманитарных областях. URL: <http://econfr.rae.ru/pdf/2018/02/6776.pdf>.

²⁴⁴ Там само.

стосується навичок професійного спілкування, а значить, може бути виконане тільки за умови взаємодії енциклопедичного, лінгвістичного, інтерактивного аспектів²⁴⁵.

Існує потреба у «відкритому» інформаційно-освітньому середовищі, де програмні оболонки надають змогу викладачеві замінити або внести новий зміст, щоб збільшити комунікаційні функції й наблизити студентів до спілкування в їхній професійній сфері. Основна вимога під час навчання іноземної мови – здатність задовольняти різні потреби в спілкуванні. Традиційна методика, націлена на вивчення граматики й словника більшою мірою, ніж на формування навичок професійного спілкування, не відповідає належним чином вимогам у сучасних умовах інтеграції й глобалізації²⁴⁶.

Дослідник В. Даніл'ян зазначає: «Комунікація – це дуже складне й багатовимірне явище, що має універсальний характер соціальних структур. Саме комунікація визначає сферу виробничої діяльності, стереотипи мислення, соціальну поведінку»²⁴⁷.

Формування інваріантних інтелектуальних знань, умінь, навичок і способів «перенесення знань» (за допомогою відеонавчання, системи практичних творчих робіт з такою постановкою завдань, яка приводить до відмови від репродуктивного стилю в навчанні) нерозривно пов'язане не лише із живим спілкуванням, а й з передачею інформації різними каналами зв'язку, тобто з комунікацією. Інформаційно-комунікаційна культура виступає реальністю, цінністю й атрибутом безпосереднього культурного буття, необхідною умовою, що пов'язує окрему особистість із суспільством. Розглядаючи людину як творця матеріального й духовного, ми маємо право говорити про те, що культура є передумовою й результатом розвитку та формування її як особистості. Основна властивість особистості на цьому етапі розвитку суспільства – це здатність удосконалювати свою *інформаційну культуру*, тобто сприяти своїй самоосвіті. При цьому мультимедійні технології є інструментом саморозвитку, виховання й навчання. Основне завдання в індивідуалізації процесу навчання – це уникнути ізольованості людини від навколишнього світу, атрофії мислення й залежності від комп'ютера²⁴⁸.

Розв'язання проблеми комп'ютерної грамотності, опанування основ інформаційних систем і технологій, навчання прийомів пошуку інформації та роботи в мережі Інтернет є важливими компонентами інформаційної культури сучасного викладача та студента, а це, у свою чергу, є невід'ємною частиною безперервної самоосвіти, необхідність якої безперечна²⁴⁹.

Демократизацію наукової творчості потрібно підтримувати не лише за допомогою інформаційних технологій. Перед наукою, освітою, виробництвом стоїть цікаве завдання: створення та розвиток культури використання комп'ютерів у мінливому світі. Така культура повинна включати не лише етику діяльності людей, а й етику дій комп'ютерів, що набувають усе більшої самостійності. Таким чином, ця культура як сума діючих практик і етичних цінностей, звичайно ж, існує. Але її прояви фрагментарні й часом зводяться лише до правових норм. Необхідний системний підхід і вибудовування «міждисциплінарних зв'язків» різних галузей діяльності²⁵⁰.

²⁴⁵ Васючкова Т. С., Городня Л. В., Лаврентьев М. М., Марчук А. Г., Чурина Т. Г. Партнерство науки и образования в современных условиях. Применение новых информационных технологий в образовании: труды 17 Междунар. конф. Троицк, 2006. С. 64.

²⁴⁶ Kivernik N. U. The role of the information-training environment in pedagogical assistance to culture formation of professional dialogue. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/forming-information-competency-of-future-teachers-in-the-frame-of-professional-pedagogical-activities>.

²⁴⁷ Даніл'ян В. О. Інформаційне суспільство та перспективи його розвитку в Україні (соціально-філософський аналіз): монографія. Харків: Право, 2008. С. 120.

²⁴⁸ Кузнецова З. М., Залакаев Ф. Н., Глазистов А. В. Информатика и информационные технологии в высшем педагогическом образовании. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/informatika-i-informatsionnye-tehnologii-v-vysshem-pedagogicheskom-obrazovanii/viewer>.

²⁴⁹ Несговорова Г. П. Информационные технологии в гуманитарных исследованиях и гуманитарном образовании. URL: https://www.iis.nsk.su/files/articles/sbor_kas_21_nesgovorova_gum.pdf.

²⁵⁰ Несговорова Г. П. Информатизация гуманитариев, гуманитаризация информатиков. Проблемы системной информатики. Новосибирск: ИСИ СО РАН, 2010. С. 181.

Студентів потрібно навчати критично сприймати інформацію через Інтернет, формувати в них поняття авторського права, обговорювати етичні проблеми, адже сучасна інформаційна культура не зводиться лише до навичок використання інформаційно-комунікаційних технологій, що надає особливої актуальності проблемам культурної компетентності особистості, формування не тільки толерантності до чужих культур і систем цінностей, а й здатності критично оцінювати інформацію в умовах надзвичайного тиску інформаційного середовища. Актуальним є завдання підтримки академічної інформаційної культури у зв'язку зі створенням електронних підручників та електронних бібліотек²⁵¹.

Перспективи освіти в постіндустріальному суспільстві пов'язані з тим, що інформатизація суспільства ставить у центр людину і її потреби, надаючи для цього нові можливості: розширення доступу до різноманітних послуг, зокрема освітніх; самореалізації; самовираження; спілкування з іншими людьми; творчості²⁵².

Таким чином:

1. На сучасному етапі інформаційно-комунікаційні технології суттєво впливають на гуманітарну освіту. Саме інформатизація є сполучною ланкою синтезу гуманітарних і природничо-наукових дисциплін. Важливою ознакою сучасної освіти стає міждисциплінарність. Через синтез гуманітарного та природничо-наукового знання в новому інформаційному середовищі всі знання доцільно розглядати як єдину динамічну систему.

2. Спостерігається значний вплив інформаційних технологій на розвиток індивідуальної та дистанційної освіти й самоосвіти зокрема, а через них на посилення особистісно орієнтованого підходу. Основними принципами особистісно орієнтованого навчання є індивідуалізація та диференціація навчання. Інформаційні та інформаційно-комунікаційні технології й надалі будуть проникати в гуманітарні дослідження й гуманітарну освіту, створювати нові програмні продукти, що допомагають науковцям-гуманітаріям і студентам різних гуманітарних спеціальностей у їх роботі та навчанні. Розвиток сучасного суспільства багато в чому залежить від реформи освіти, зокрема, упровадження й використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі. Нове інформаційне середовище відповідає нагальним потребам гуманітарної освіти. Воно повною мірою може бути використано в гуманітарному освітньому процесі.

3. Комп'ютерна грамотність є одним з компонентів інформаційної культури учасників освітнього процесу. Потреба в гуманітарній культурі буде лише зростати. Отримуючи доступ до сучасних баз даних, гуманітарій може формувати свій індивідуальний інформаційний простір. Інформаційна свобода, таким чином, є умовою й формою політичної та творчої свободи. У забезпеченні цієї свободи – основний сенс інформатизації гуманітарної освіти.

Література

1. Аксютин А. А., Вицен А. А., Мекшенева Ж. В. Информационные технологии в образовании и науке. Современные наукоемкие технологии. 2009. № 11. С. 50-52. URL: <http://www.top-technologies.ru/ru/article/view?id=25948/>. (дата звернення: 15. 03. 2020).

2. Васючкова Т. С., Городня Л. В., Лаврентьев М. М., Марчук А. Г., Чурина Т. Г. Партнерство науки и образования в современных условиях. Применение новых информационных технологий в образовании: труды 17 Междунар. конф. Троицк, 2006. С. 63-67.

3. Даніліян В. О. Інформаційне суспільство та перспективи його розвитку в Україні (соціально-філософський аналіз): монографія. Харків: Право, 2008. С. 20-21.

4. Деденёва А. С., Аксютин А. А. Информационные технологии в гуманитарном высшем профессиональном образовании. Педагогическая информатика. 2006. № 5. С. 8-16.

²⁵¹ Пожуєв В. І. Інформатизація як глобальна світова тенденція сучасного інформаційного суспільства. Гуманітарний вісник ЗДІА. Вип. 32. Запоріжжя, 2008. С. 18.

²⁵² Васючкова Т. С., Городня Л. В., Лаврентьев М. М., Марчук А. Г., Чурина Т. Г. Партнерство науки и образования в современных условиях. Применение новых информационных технологий в образовании: труды 17 Междунар. конф. Троицк, 2006. С. 63.

5. Кузнецова З. М., Залакаев Ф. Н., Глазистов А. В. Информатика и информационные технологии в высшем педагогическом образовании. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/informatika-i-informatsionnye-tehnologii-v-vysshem-pedagogicheskom-obrazovanii/viewer>. (дата звернення: 23. 03. 2020).
6. Несговорова Г. П. Информатизация гуманитариев, гуманитаризация информатиков. Проблемы системной информатики. Новосибирск: ИСИ СО РАН, 2010. С. 179-187.
7. Несговорова Г. П. Информационные технологии в гуманитарных исследованиях и гуманитарном образовании. URL: https://www.iis.nsk.su/files/articles/sbor_kas_21_nesgovorova_gum.pdf. (дата звернення: 30. 03. 2020).
8. Пожуєв В. І. Інформатизація як глобальна світова тенденція сучасного інформаційного суспільства. Гуманітарний вісник ЗДІА. Запоріжжя, 2008. Вип. 32. С. 4-18.
9. Психолого-педагогічні засади проектування інноваційних технологій викладання у вищій школі: монографія / за заг. ред. В. П. Андрущенко, В. І. Лугового. Київ: Педагогічна думка, 2011. 260 с.
10. Романова Г. М., Артюшина М. В., Слатвінська О. А. Педагогічні технології у професійній підготовці кваліфікованих робітників: довідник. Київ: Ін-т професійно-технічної освіти НАПН України, 2015. 87 с.
11. Таренко Л. Б. Требования к подготовке современного специалиста в области информационных технологий. Вестник «ТИСБИ». 2017. № 2. С. 40-47.
12. Токаренко Н. М. Становлення інформаційного суспільства: проблеми, суперечності та перспективи. Зб. наук. пр. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. С. 66-74. URL: <https://library.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/04/12-6.pdf#page=66> (дата звернення: 01. 04. 2020).
13. Хафизова К. Н., Смоленцова Л. В. Особенности применения информационных технологий в сфере образования. Вестник «ТИСБИ». 2018. № 1. С. 89-94.
14. Хачатурова С. С. Информационные технологии в социально-гуманитарных областях. URL: <http://econf.rae.ru/pdf/2018/02/6776.pdf/>. (дата звернення: 03. 03. 2020).
15. Kivernik N. U. The role of the information-training environment in pedagogical assistance to culture formation of professional dialogue. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/forming-information-competency-of-future-teachers-in-the-frame-of-professional-pedagogical-activities/>. (дата звернення: 02. 04. 2020).

1.12. Tetiana Sergiienko. FEATURES OF FORMATION OF INFORMATION SOCIETY IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF HYBRID PEACE AND WAR

In this study, on the basis of the analysis of scientific literature, both domestic and foreign researchers, the analysis of the peculiarities of development of modern information society is conducted. The definition of the conceptual and categorical apparatus of «information society» is given. It is substantiated that with the use of information technologies in modern conditions the consciousness of society is manipulated. Methods of manipulative influence on consciousness of modern society are considered. It has been proved that mass communications and their influence on political processes are decisive in the management of modern society. In this case, the mass media are the direct carriers of any information. Communication in modern society is understood as the transmission of various data and messages that have direct information impact and psychological compulsion.

1.13. Yana Topolnyk. DEVELOPMENT OF INFORMATIVE ASSISTANCE THAT FEATURES OF ESTABLISHING THE PRIMARY MEDIUM OF NOW HAVING A PURCHASE OF VISIT

The article is devoted to the problem of information society development in Ukraine. It shows the urgency and necessity of formation of competent specialists who are fluent in information technologies and expediently use them in carrying out scientific research. The author analyzed the main provisions of the state documents on the development of the information society and creation of the digital economy in Ukraine. The article describes the key directions and requirements for informatization of national higher education. It is emphasized that the implementation of these requirements will ensure the effectiveness of the educational process.

1.14. Tetiana Sharhun, Andrii Potseluiko, Antonina Muntian. INFLUENCE OF INFORMATION-COMMUNICATION TECHNOLOGIES DEVELOPMENT ON HUMANITARIAN EDUCATION

In the article the main tendencies of information-communication technologies influence on humanitarian education on the basis of scientific sources analysis are investigated. It is found out that informatization is a link between humanitarian and natural science disciplines. It is shown that the new information environment conforms to the urgent needs of humanitarian education and may be used in the educational process. The important influence of information technologies on the development of individual and distance education and self-education in particular, and through them on the activation of a personal oriented approach introduction is marked. It is indicated that the basic principles of personal oriented studying are its individualization and differentiation. It is established that computer competence is one of the information culture components of the educational process participants.

Part 2. PSYCHOLOGICAL AND EDUCATIONAL ASPECTS OF THE DIGITAL SOCIETY DEVELOPMENT

2.1. Oleksandr Nepsha, Larysa Prokhorova, Svitlana Hryshko, Valentina Ivanova, Tatyana Zavyalova. HIGHER EDUCATION IN AN INFORMATION SOCIETY ENVIRONMENT

The main characteristic of the information society is that the majority of the population is involved in the production of knowledge. The educational level of the person plays a significant role, as the information society places high demands on both the educational level of each individual and the institute of education as a whole. Higher education is a necessary prerequisite for raising the social status and obtaining the personality of the desired place in the modern society. Thus, the centre of social organization, the main social institution is the higher school as a centre of production, processing and accumulation of knowledge. It should be noted that in the information

ABOUT THE AUTHORS

Part 1. SOCIAL AND HUMANITARIAN ASPECTS OF DIGITAL SOCIETY BECOMING

1.1. Yuliia Karachun – PhD in Philology, Teacher, National Technical University of Ukraine „Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute“, Kyiv, Ukraine

1.2. Maksym Borozenets – Postgraduate Student, National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine

1.3. Oksana Voznyuk – PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Lviv Branch of Dnipro National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Lviv, Ukraine

Anna Shayner – PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine

1.4. Olha Zhvava – Associate Professor, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolayiv, Ukraine

1.5. Dmytro Zhvavyi – Lecturer, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolayiv, Ukraine

1.6. Nataliia Ivasyshyna – PhD in Economics, Associate Professor, National Transport University, Kyiv, Ukraine

1.7. Raisa Kozhukhivska – PhD in Economics, Associate Professor, Uman National University of Horticulture, Uman, Ukraine

1.8. Hanna Matkovska – PhD in Philology, Senior Lecturer, National Technical University of Ukraine ‘Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute’, Kyiv, Ukraine

1.9. Anna Nabok – PhD in Philology, Associate Professor, Academy of the State Penitentiary Service, Chernihiv, Ukraine

1.10. Yurii Otrosh – PhD of Technical Sciences, Associate Professor, National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv, Ukraine

Andrii Kovalov – PhD of Technical Sciences, Senior Research Associate, Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chernobyl Heroes of National University of Civil Defence of Ukraine, Cherkasy, Ukraine

Albina Haponova – Cadet, National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv, Ukraine

1.11. Larysa Radkevych – PhD in Economics, Associate Professor, Odesa National Polytechnic University, Odesa, Ukraine

1.12. Tetiana Sergiienko – PhD of Political Science, Associate Professor, National University «Zaporizhzhia Polytechnic», Zaporizhzhia, Ukraine

1.13. Yana Topolnyk – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Donbass State Pedagogical University, Slovyansk, Ukraine

1.14. Tetiana Sharhun – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Lviv Branch of Dnipro National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Lviv, Ukraine

Andrii Potseluiiko – PhD of Philosophy, Associate Professor, Lviv Branch of Dnipro National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Lviv, Ukraine

Antonina Muntian – PhD in Philology, Associate Professor, Dnipro National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Dnipro, Ukraine

Part 2. PSYCHOLOGICAL AND EDUCATIONAL ASPECTS OF THE DIGITAL SOCIETY DEVELOPMENT

2.1. Oleksandr Nepsha – Senior Lecturer, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Melitopol, Ukraine

Larysa Prokhorova – PhD of Geological Sciences, Associate Professor, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Melitopol, Ukraine

Svitlana Hryshko – PhD of Geographical Sciences, Associate Professor, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Melitopol, Ukraine

Valentina Ivanova – Senior Lecturer, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Melitopol, Ukraine

Tatyana Zavyalova – Senior Lecturer, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Melitopol, Ukraine

2.2. Svitlana Tiutiunnykova – Doctor in Economics, Professor, V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine

Oksana Berveno – Doctor in Economics, Associate Professor, O. M. Beketov National University of Urban Economy, Kharkiv, Ukraine

2.3. Natalia Afanasieva – Doctor in Psychology, Associate Professor, National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv, Ukraine

Natalia Mirshavka – Magister, National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv, Ukraine

2.4. Inna Borkovska – PhD in Philology, Senior Lecturer, National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”, Kyiv, Ukraine

2.5. Anna Kolchyhina – PhD in Psychology, Associate Professor, Ukrainian Engineering-Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine

Yuliia Bilotserkivska – PhD in Psychology, Associate Professor, Ukrainian Engineering-Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine

2.6. Olha Lunhol – PhD of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer, Donetsk National Medical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

Liudmyla Sukhovirska – PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Donetsk National Medical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

Polina Kovalenko – Assistant, Donetsk National Medical University, Medical and Diagnostic Center of MRI ELIT LLC, Kropyvnytskyi, Ukraine

Vasyl Bolilyi – PhD of Physical and Mathematical Sciences, Associate Professor, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University, Kropyvnytskyi, Ukraine